

צב:

תורה אור

- עניי גבוהות אדם שפיל וְשַׁחֲרוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׁבָּב יְיָ לְבָדוּ בְּיוֹם הַזֶּהוּא: ישיעיהו ב יא
- על בן לא נידא בהמיר ארץ ובמוט הרים בלב ימים: תהלים מו ג
- וקו יי יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפע: ישיעיהו מ לא
- יי ממיט ומוחה מוריד שאול ויעל:

- ובני אפרים שותלח וברך בנו ותחת בנו ואלקעה בנו ותחת בנו וברך בנו ושותלח בנו ועור ואלעד והרגום אנשי גת הנולדים בארץ כי ירדו לקחת את מקניהם:
- דברי הימים א ז כ-כא ויתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבאו אחיו לנקמם:

- דברי הימים א ז ככ ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל הקוה הזה אמרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגורנו לנ: ויחזקאל לו יא
- ויאמר אלי הקבא על העצמות האלה ואמרתי אליהם העצמות היבשות שמעו דבר יי: ויחזקאל לו ד
- וַאֲבָא וְאֶרְאָה וְהִנֵּה כָּל תַּבְנִית רָמַשׁ וּבִהמָה שֶׁשָׁךְ וְכָל גִּלְדֵי בֵית יִשְׂרָאֵל מַחֲקָה עַל הַקִּיר סְבִיב סְבִיב: ויחזקאל ח י
- וְהָעֵבְרִינִי עֲלֵיהֶם סְבִיב וְהִנֵּה רֹבוֹת מֵאֵד עַל פְּנֵי הַבִּקְעָה וְהִנֵּה יְבוֹשׁוֹת מֵאֵד:

- ויחזקאל לו ב
- אֶתְוַדֵּי כְּמֹה רַבְרִבִּין וְתַמְהוּדֵי כְּמֹה תִּקְפִּין מַלְכוּתָה מַלְכוּת עֲלָם וְשִׁלְטָנָה עִם דֵּר וְדֵר: דניאל ג לג

- וּבִכּוּדְנִצָּר מִלִּכְא שֶׁלֹּחַ לְמַכְנֵשׁ לְאַחַשְׁדֵּרְפָּנֵא סַגְנֵיא וּפְחוּתָא אֲדָרְגוּרֵיא גִּבְרִיָא דְחִבְרֵיא תַּפְתִּיא וְכָל שְׁלִטְנֵי מְדִינָתָא לְמַתָּא לְחֻבַּת צִלְמָא דִּי דְקִיסָא נְבִיכְדִנְצָר מִלִּכְא: דניאל ג כ

- אִיתִי גְּבָרִין וְהִזְדַּאֲן דִּי מְנִיחַ וְתַחֲוֹן עַל עֲבִידֵת מְדִינַת בָּבֶל שְׂדָרְךָ מִישָׁךְ וְעַבְדִּי גִּבְרִיא אֵלֶךְ לֹא שָׁמוּ עָלֶךְ מִלִּכְא טַעַם לֹאֲלֶךְךָ לֹא פִלְחִין וּלְצֵלַם דְּהָכָא דִּי תִּקְסִמָּת לֹא סְגִדִּין: דניאל ג יב

- וּמַחְבִּנְשֵׁין אַחַשְׁדֵּרְפָּנֵא סַגְנֵיא וּפְחוּתָא וְהַדְבִּיר מִלִּכְא חֲזִין לְגִבְרִיא אֵלֶךְ דִּי לֹא שִׁלַּט נִרְאָ בְּגִשְׁמֻתוֹן וְשַׁעַר רֹאשְׁהוֹן לֹא הִתְחַרֵּךְ וְסַרְבְּלִידוֹן לֹא שַׁנוּ וְרִיחַ נֹר לֹא עֲדַת בָּהוֹן: דניאל ג כו
- בֹּאדִין גְּבָרִיא אֵלֶךְ כַּפְתּוֹ בְּסַרְבְּלִידוֹן פִּטְשִׁידוֹן וּכְרַבְלִיתוֹן וּלְבִשְׁתִּידוֹן וְרִמְיוֹ לְגֹוֹא אֲתוֹן נִרְאָ וְקִדְרָא: דניאל ג כא

וְאוֹתָן שְׁנַיִם שַׁעֲסִיד הַקֶּצֶ"ה לַחֲדָשׁ אֵם עוֹלָמוּ. ויהיה עולם זה חרצ אלף שנים אותן לדיקים היכן הם הוחיל ואינן נקצרין בחרץ: **לא נירא כהמיר ארץ**. כשמחליף הקצ"ה את הארץ לא נירא לפי שאנו בלב ימים: **וקווי ה' יחליפו כח**. שיהא להם כח לשוט ולעופף בלי זער: **ונילוי ממסים שהיה יחזקאל**.

שחזרו ומתו כך לדיקים שעמד להמיות יחזרו לעפרס. כך שמעמי יחזקאל הגלה נבוכדנצר עס יכניה מלך יהודה והיה יחזקאל מתנצל בצבל וירמיה בחרץ ישראל באותן אמת עשרה שנה שמלך לדיקיה: **באמת**. **בצור: משל היה**. שהיה מרמז להם על הגלות כהדס מת שחזר ומי כך ישראל ישובו מן הגלות: **מהס**. שאותן תפילין היו שלהם: **שמנו לקך**. של יצאת מצרים: **וטעו**. שלא היה להם למוט גזירת ועבדוס וענו אותם אלא משנולד יחזק דהא כתיב (בראשית טו) **כי גר יהיה זרעך זה יחזק דכתיב (סס כה) כי צלחק יקרא לך** זרע והס מנו משעת הדיצור לאצרהס ותילא בסדר עולם אצרהס אצינו בשעה שנדצר עמו צין הצמרים צן שצעים שנה היה ומצינ הצמרים עד שנולד יחזק היה לו שנה כדכתיב (בראשית כה) ואצרהס צן מאת שנה בזהלד לו את יחזק צנו נמצאת אומר משדצר עמו צין הצמרים עד שיאלו ממצרים היו ארבע מאותס ואותן לו שמן הדבור עד לידת יחזק טעו צני אפרים. ומניין שצני אפרים הן שיאלו קודס זמנן ונהרגו שנאמר וצני אפרים שותלח וגו' והרגוס אנשי גת: **ושמואל אמר**. מתים שהמיה יחזקאל אלו צני אדם שכפרו בתחיית המתים שנאמר

(יחזקאל לו) אצדה תקותנו: **העצמות האלה כל ציוס ישראל מהס**. עצמות הללו סימן לכל ישראל הן שעמידה להס תחיית המתים כמו לאלו שהרי אלו אמרו אצדה תקותנו ועכשו ידעו שאני מחיה את המתים וסימן זה לכל ישראל שגס הס מעדינן להמיות ולא מן הדין מיו דהא אמרנא הכופר בתחיית המתים אין לו חלק לעוה"ב אלא משוס סימן מיו: **שחיפו להיכל**. שהיו מנזירין כלמים על קירות ההיכל דכתיב ואצא ואלאה מחוקה על הקיר סביב: **וכסיו והעצירני עליהס סביב סביב**. כלומר על אותן אנשים שמתו עליהס סביב ענר עליהס

וואותן שנים שעסיד הקצ"ה לחדש אם עולמו. ויהיה עולם זה חרצ אלף שנים אותן לדיקים היכן הם הוחיל ואינן נקצרין בחרץ: **לא נירא כהמיר ארץ**. כשמחליף הקצ"ה את הארץ לא נירא לפי שאנו בלב ימים: **וקווי ה' יחליפו כח**. שיהא להם כח לשוט ולעופף בלי

ואם תאמר אותן שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו שנאמר יונשגב ה' לבדו ביום ההוא צדיקים מה הן עושין הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושטין על פני המים שנאמר על כן לא נירא בהמיר ארץ במוט הרים בלב ימים ושמא תאמר יש להם צער ת"ל וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו ונילף ממתים שהחיה יחזקאל סבר לה כמאן דאמר באמת משל היה דתניא ר"א אומר מתים שהחיה יחזקאל עמדו על רגליהם ואמרו שירה ומתו מה שירה אמרו ה' מומית בצדק ומוחיה ברחמים ר' יהושע אומר שירה זו אמרו ה' מומית ומוחיה מוריד שאול ויעל ר' יהודה אומר אמת משל היה אמר לו רבי נחמיה אם אמת למה משל ואם משל למה אמת אלא באמת משל היה ר"א בנו של ר' יוסי הגלילי אומר מתים שהחיה יחזקאל עלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות עמד ר"י בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם והללו תפילין שהניח לי אבי אבא מהם ומאן נינהו מתים שהחיה יחזקאל אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקין ומעו שנאמר ובני אפרים שותלח וברך בנו ותחת בנו ואלעדה בנו ותחת בנו וזכר בנו ושותלח בנו ועור (ואלעזר) [ואלעד] והרגום אנשי גת הנולדים בארץ וגו' וכתביב וייתאבל אפרים אביהם ימים רבים ויבאו אחיו לנחמו ושמואל אמר אלו בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנאמר ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הגה אומרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגורנו לנו ר' ירמיה בר אבא אמר אלו בני אדם שאין בהן לחלוחית של מצוה שנאמר העצמות היבשות שמעו דבר ה' ר' יצחק נפחא אמר אלו בני אדם שחיפו את ההיכל כולו שקצים ורמשים שנאמר ואבוא ואראה והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחוקה על הקיר סביב וגו' וכתביב ה הם¹⁰ והעבירני עליהם סביב סביב ר'

יחזקאל להמיותם: אלו **מסים שצקעת דורא**. שהמית נבוכדנצר מלך צבל על שהיו יפים כדלקמן: **מנהר אשל עד רבת**. מקומות הן היו צקעת דורא: **שופעוס**. מחמת תאוה: **ולוה המלך והרגן ועדיין היו שופעוס**. שהיתה נראית זיו תארס ולוה המלך ורמסוס: **וצאו עצמוס מן הצקעה וטפחו לו לאומו רשע על פניו**. והלכו להס. ואיזת דלמרי שמאותן עצמות היה לו כלים וכשהגיעה שעה שחיו טפחו לו על פיו כשהיה רוצה לשמות צהס: **על חצריהס של אלו מחיה מסים**. על יחזקאל היו אומרין שהיה חצירן של חנניה מישאל ועזריה ונבוכדנצר היה יודע שהיה הקצ"ה מחיה אותס: **פסח ואמר**. להקצ"ה אמוחי כמה רצרנין. פסוק הוא (דניאל א) : **יוסף זהב רוסת**. משוס דקא מיירי בשצחו דנבוכדנצר נקיט נמי לישנא מעליא ולשון קללה: **סטרן**. הכהו מחחורי ידו: **לגנוס**. שהיה מסדר שצחות נאות יותר מדוד ואילו אמרן הקצ"ה היה נוטה אחריהן יותר מאחרי השירות שעשה דוד: **באומו יוס**. שהשליכן לכבשן: **אף הכבשן**. שהכבשן היה משוקע בחרץ כעין כבשן של סיד וכף ועומד על גבי קרקע כדי שיראוהו כל העולם: **נפרץ הכבשן**. נפלו קצת כותליו כדי שיוכלו כולם לראות צמוכו: **הומק סורו**.

נשפל גאותו כמו סורו רע (קדושין דף פג.) : **ל"א הומק סודו כמו יסודו** נשתלשל וכן לימדני רבי יעקב צן יקר. אצל מורי גרס והומק סידו סיד הכבשן נמסה מרוב חמימות כך שמעתי והיתה מושכת למרחוק ומהצל של אותו הסיד נשרפו אותן שהשליכו חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש: **ונהפך לנס**. של זהב על פניו: **ארבע מלכיות**. מלכים ואנשיהס שסייעו לנבוכדנצר להשליך חנניה מישאל ועזריה לתוך האור: **מקראי נפקי**. דכתיב (דניאל ג) נבוכדנצר שלח למכש לאחשדרפניא סגניא ולכסוף לאחר שצחו מן הכבשן כתיב ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחוטא והנך דלא כתיבי נשרפו: **אל ישנה מן הכבוסט שלו**. שהרי חנניה מישאל ועזריה היו לצושין צנדי תפארתן כשהושלכו לכבשן. אל ישנה שלא יראה מצוהל ומפוסד ומתציישין שונאיו מפניו: **פטשיוסן וכרנלסוון**. עניני מלצושין: גדולים

יוחנן אמר אלו מתים שבבקעת דורא וא"ר יוחנן מנהר אשל עד רבת בקעת דורא שבשעה שהגלה נבוכדנצר הרשע את ישראל היו בהן בחורים שהיו מגנין את החמה ביופיין והיו כשריות רואות אותן ושופעות זבות אמרו לבעליהן ובעליהן למלך צוה המלך והרגום ועדיין היו שופעות זבות צוה המלך ורמסוס תנו רבנן בשעה שהפיל נבוכדנצר הרשע את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש אמר לו הקב"ה ליחזקאל לך והחייה מתים בבקעת דורא כיון שהחייה אותן באו עצמות וטפחו לו וא לאותו רשע על פניו אמר מה טיבן של אלו אמרו לו חבריהן של אלו מחיה מתים בבקעת דורא פתח ואמר אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה תקיפין מלכותיה מלכות עלם ושלטניה עם דר ודר וגו' א"ר יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו וב של אותו רשע שאילמלא 6(לא) בא מלאך וסמרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד בספר תהלים ת"ר ששה נסים נעשו באותו היום ואלו הן צף הכבשן ונפרץ הכבשן והומק סודו ונהפך צלם על פניו ונשרפו ארבע מלכיות והחייה יחזקאל את המתים בבקעת דורא וכולהו גמרא וארבע מלכיות קרא דכתיב 12ונבוכדנצר מלכא שלח למכנש לאחשדרפניא סגניא ופחוותא אדרגוריא גדבריא דתבריא תפתיא וכל שלטוני מדינתא וגו' וכתביב 13איתי גוברין יהודאין וכתביב 14ומתכנשין אחשדרפניא סגניא ופחוותא והדברי מלכא חזיין לגבריא אלך וגו' תני דבי רבי אליעזר בן יעקב אפילו בשעת הסכנה לא ישנה אדם את עצמו מן הרבנות שלו שנאמר 15באדין גבריא אלך כפתו בסרבליהון פטשיהון וכרבלתהון וגו' אמר רבי יוחנן גדולים

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

מסורת הש"ס

- ↑ יְעִי מוֹסִי מְגִילָה כֹּהֲ,
- ↑ וְאַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים רִשָּׁיָם, א וְלִעֲלֵי 5,

הגהות הגר"א

- ↑ גמ' ז"ל לאותו רשע שחוק טמיי: [ב] שם ז"ל של אותו רשע שחוק טמיי:

מוסף רש"י

- ↑ מן הרבנות שלו. מן הסברה שהחוק צה (דניאל ג כא).